

Koppargruvor.

av Erik Eriksson

2.

OM KOPPARGRUVOR.

En gammal iakttagelse är, att om man letar efter en sak, hittar man ofta en annan intressant sak. Det hände vid sökandet efter den förste läraren till Ringeltaubska skolan (Rylander) i inflyttnings- och husförhörslängder.

I inflyttningslängden för den 29 nov. 1840 är fyra gruvarbetare införda. De bosatte sig på Kafveltorps Grufva under Hellerö.

Denna gruva ligger vid och delvis inuti det stora bronsåldersgravfält, som ligger ca 1 km NO om byggnationen vid Hellerö. En del av de många gravarna har undersökts under de senaste 15 åren. De har givit många intressanta fynd om hur folket i vår bygd levde för över 2000 år sedan.

Docent Gunborg Jansson, Stockholm, som lett och leder undersökningen av gravfältet utesluter inte att bronsåldersfolket kan ha brutit koppar. Där har i varje fall brytning förekommit under mycket lång tid. Bland annat har man funnit ett kopparmynt från tidigt 1600-tal i en husgrund. Huset var byggt på skrotsten från en tidigare gruvdrift.

De fyra som kom till Kafveltorp 1840 var:

Gruvfogden Petter Abr. Söderberg, f. 7 mars 1809 i Tunaberg. Hustrun Maria Catharina Lundberg, f. 3 april 1814 i Rönö, 3 söner och en dotter.

Grufvarbetare Carl Silfverduk f. 7 juni 1809 i Ukna. Hustrun Anna Stina Lindblad, f. 6 aug 1810 i Gärdserum, 3 söner.

Grufvarbetare Gustaf Stålbom, f. 22 juli 1794 i Risinge, hustrun Anna Lisa Söderström, f. 16 aug 1798 i Svennevad, 1 son.

Grufvarbetare Magnus Svensson f. 20 juni 1814 i Eds Capell (Ö Ed).

Dessa män var troligen de sista som bröt koppar i Västra Eds socken. Brytningen upphörde nämligen 1844.

Gruvan drevs då av Valdemarsviks kopparverk, som hade startat kopparbrytning vid Fångö i Gryt. Männen som stod bakom verket var: löjtnanten J A Klöfver-skjöld på Snällebo, f stadsfiskalen J. Rothstein, rusthållaren Måns Trysen på Skönero och hans son, samt firman N. Fr. Wikström i Valdemarsvik, som ägde Fångö gruva.

Hyttan, som var igång till 1876, låg på Löternas mark mellan ån och landsvägen till vänster, när man passerat sänkan nedanför kvarndammen. Fångögruvan sysselsatte år 1858 115 man. Den fick detta år en ångmaskin som drog pumpar och vinschar och avlöste körvandring och stånggång. Vid Härads gård i Tryserum startades en kopparbrytning av samma bolag år 1860.

Malmen kördes till hyttan i Valdemarsvik med häst och oxforor. Erik Janssons morfar, som hette Karl Oscar Trusén, deltog som barn i dessa transporter. Efter en ganska omfattande brytning stängdes gruvan år 1876.

Söderut fanns under samma tid två stora koppargruvor. Det var gruvan vid Kärringryggen, nära Lunds by i Gladhammar och Solstads gruva, nära Solstadström. Ett ras som skördade flera människoliv inträffade år 1789 i en koppargruva på Hasselby marker i Lofta. Det blev slutet för den gruvan.

Arbetet i gruvorna var både riskabelt och tungt, varom gamla vittnesmål talar. Drömmen om rika fyndigheter levde hos många. Det vittnar alla så kallade skärpningar om. I våra trakter är det gott om gruvhål, som i de allra flesta fall blev undersökningshål (skärpningar).

Hela näringsgrenen försvann från våra bygder för dryg 100 år sedan. Gruvhålen och varphögarna är vad vi har kvar av "Tjust Bergslag". Detta stolta namn som Kommerskollegium använde på den svunna näringen.

E.E.